

# Genoeg is beter

NAV

Het ledenblad van de Nederlandse Akkerbouw Vakbond November 2025 Nummer 10 33ste jaargang

## Ruimte, natuur, milieu en voedselproductie

De afgelopen tijd zijn er meerdere publicaties verschenen over de toekomstige inrichting van Nederland en verschillende soorten landbouw. Vorige maand bespraken we het wetsvoorstel grondgebondenheid van Holman/Grinwis. Het Planbureau voor

de Leefomgeving kwam met twee uiterste scenario's. Het kabinet publiceerde de Ontwerp-Nota Ruimte. In dit nummer bespreken we deze twee visies en gaan we in op de NAV-visie op ruimtegebruik. **NAV**

## PBL scenario's

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft scenario's voor landbouw en natuur ontwikkeld om binnen 25 jaar te voldoen aan alle doelen voor natuur, waterkwaliteit en klimaat ('Landbouw- en natuurverkenning. Op zoek naar een nieuwe balans tussen landbouw en natuur in 2050'). En in die zin staan meteen twee grote problemen met deze studie: ten eerste gaat het alleen om de doelen voor natuur, waterkwaliteit en klimaat en helemaal niet om doelen voor voedselproductie. Ten tweede wordt alleen gekeken hoe de landbouw moet worden aangepast om de doelen te halen, andere 'vervuilers' blijven onbesproken. De NAV is zeer verontrust door deze eenzijdige benadering.

### Scenario's

Het PBL hanteert twee uitgangspunten: de scenario's moeten een reflectie zijn van het politiek-maatschappelijke debat en alleen de Europese doelen voor natuur, waterkwaliteit en klimaat worden meegenomen, niet de Nederlandse stikstofdoelen. Het PBL stelt drie doelen centraal: natuurdoelen in de vorm van voldoen aan de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), waterkwaliteit in de vorm van de Kader Richtlijn Water (KRW) en klimaatdoelen. Bij dat laatste stelt men (foutief) dat er voor landbouw geen doelen zijn en gaat men met eigen doelen aan de gang. Er zijn echter wel degelijk klimaatdoelen voor landbouw en landgebruik. PBL beperkt zich tot de Nederlandse situatie en leefomgeving en alleen zijdelings wordt iets gezegd over verplaatsen van productie en de consequenties daarvan naar het buitenland.

Er worden drie scenario's vergeleken: het referentiescenario is het bestaande systeem en beleid. Daarnaast worden twee voorkeursrichtingen uitgewerkt tot scenario's: het intensief-technologische scenario en het natuurinclusieve scenario. De twee voorkeursrichtingen/scenario's zijn de twee uiterste oplossingsrichtingen. Het PBL geeft aan dat dat niet betekent dat heel Nederland op een bepaalde manier moet worden ingericht, maar denkt dat het regionaal verschillend zal zijn. Ze willen vooral de discussie aanzwengelen en nieuwe oplossingsrichtingen aan-

dragen. Het PBL stelt dat het referentiescenario niet bovengenoemde doelen zal halen in 2050 en de beide nieuwe scenario's allebei wel. Daarbij betaalt de landbouw wel in beide scenario's een enorme prijs. In het **intensief-technologische scenario** moet 150.000 ha extra natuur worden aangelegd, bovenop de al geplande 50.000. Daarnaast moet op 200.000 ha extensivering plaatsvinden, voornamelijk in overgangszones van 2000 (!) m rondom Natura-2000 gebieden. In akkerbouw wordt precisielandbouw de norm en men gebruikt robuustere gewassen verkregen met nieuwe veredelings technieken zoals Crispr-Cas. Er wordt minder kunstmest gebruikt en er komt meer groenblauwe dooradering rond natuurgebieden en KRW-wateren. Het resultaat moet zijn dat de soorten in Natura-2000 gebieden het beter gaan doen en algemene soorten meer voorkomen in de overgangszones.

In het **natuurinclusieve scenario** hoeft 'maar' 100.000 ha nieuwe natuur te worden aangelegd, maar vindt extensivering plaats op 650.000 ha van het landbouwareaal. 'Ruim de helft hiervan wordt in die mate geëxtensiveerd dat er geen serieuze landbouwproductiefunctie meer plaatsvindt', schrijft het PBL. In dit scenario zijn de overgangsgebieden rondom Natura-2000 gebieden 500 m, omdat er al heel veel extensivering plaatsvindt. In de akkerbouw wordt gebruik gemaakt van robuuste rassen en natuurlijke plaagonderdrukking. Gewasbeschermingsmiddelen worden minimaal ingezet. Er wordt minder kunstmest gebruikt en de groenblauwe dooradering komt in alle landbouwgebieden. Algemene soorten zijn in het merendeel van het landelijk gebied weer aanwezig. In het referentiescenario wordt verwacht dat aantallen vogels in open boerenland zullen afnemen en daarom zijn meer natuurgebieden en meer agrarisch natuurbesluit nodig. In beide nieuwe scenario's worden de natuurdoelen gehaald.

De waterkwaliteitsdoelen worden door PBL beperkt tot oppervlaktewater. Beide nieuwe scenario's halen de doelen, ofwel vooral door verbetering rondom Natura2000 gebieden, ofwel verspreid door het hele landbouwgebied. Zowaar wordt hier wel een opmerking geplaatst dat ook andere sectoren iets moeten doen om de waterkwaliteitsdoelen te halen.

Wat betreft de door het PBL zelfbedachte klimaatdoelen geldt dat het intensief-technologische scenario het moet hebben van koolstofvastlegging in nieuwe natuur en het natuurinclusieve scenario van koolstofvastlegging in groenblauwe dooradering en vernetting van veenweiden.

### Gevolgen voor akkerbouw

Volgens het PBL gaat het areaal intensief gebruikt bouwland van 750.000 ha in 2022 naar 700.000 ha in het referentiescenario, naar 500.000 in het intensief-technologische scenario en naar 250.000 in het natuurinclusieve scenario in 2050. Op de extensieve en zeer extensieve gronden mag minder mest worden uitgereden en niet of nauwelijks gewasbescherming worden toegepast. In het intensief-technologische scenario leunt de akkerbouw op precisielandbouw en nieuwe verdeling en mogen gewassen als aardappel, suikerbiet, peen en ui geteeld worden. In het natuurinclusieve scenario leunt de akkerbouw op geïntegreerd gewasbeheer, robuustere teelten door een gezonde bodem, hoge gewasdiversiteit, mengteelten, ruime rotatie en natuurlijke bestuivers en plaagbestrijders. Er worden ook meer rustgewassen zoals eiwitgewassen en vezelgewassen geteeld.

In dit kader stelt het PBL dat alternatieve, groene middelen niet op de markt komen omdat het commercieel niet aantrekkelijk is en dat het toelatingsbeleid moet kijken naar het effect van combinaties van middelen. Uiteindelijk komt het er op neer, dat in het ene scenario technische innovatie de productie op peil moet houden, ondanks een fors verlies aan areaal. In dit scenario zal schaalvergroting versneld toenemen. In het andere scenario spreken de onderzoekers van een landbouw vergelijkbaar met Oostenrijk. Beide scenario's zullen het verdienvermogen van boeren verminderen. In Oostenrijk wordt dit opgevangen door enorme subsidies uit pijler 2 van het GLB, dat lijkt het PBL ook een goede oplossing voor Nederland.

De kosten van afwaardering van grond en extensivering zullen volgens het PBL hoog zijn en een negatief effect hebben op het Bruto Nationaal Product (BNP). Ze vergeten daarbij dat dit nog wordt versterkt doordat de export van landbouwproducten sterk zal verminderen. Tenslotte ziet het PBL ook wel in dat een en ander niet zomaar te regelen is en pleit voor een Staatscommissie om politieke tegenstellingen te overbruggen.

### Reflectie WUR

WUR heeft reflecties op bovenstaand rapport geschreven. In het intensief-technologisch scenario voorziet men sterke groei van bedrijven en afname van het aantal bedrijven. *lees verder op pagina 2*

In rood en in hoofdletters hebben we als NAV gereageerd op het wetsvoorstel grondgebondenheid van Holman en Grinwis: 'We missen met name het vergezicht welke landbouw we wensen in Nederland. Wat ons betreft ligt de focus op plantaardige productie waarbij veehouderij meest produceert op gronden die minder geschikt zijn voor directe plantaardige humane productie.' Het wetsvoorstel is volledig geschreven vanuit de melkveehouderij en haar problemen zoals mestoverschot en stikstof. De aanwijzing van de Agrarische hoofdstructuur en Maatschappelijke Landbouwgebieden betekent in het voorstel 200.000 ha grond meer naar melkveehouderij. Rara waar komt die grond vandaan? Ook worden gelden die voor alle landbouwsectoren bestemd zijn aangewend om de extensivering van de melkveehouderij financieel te ondersteunen.



vervolg van pagina 1

### Reflectie WUR

Het familiebedrijf verdwijnt. In het natuurinclusieve scenario komen de inkomsten zo onder druk te staan dat veel bedrijven alleen zullen kunnen overleven met neveninkomsten en subsidies voor natuurbeheer. De export zal aanzienlijk afnemen.

Door de stijging van de kostprijs in beide scenario's en de vrijheid van afnemers om in het buitenland te kopen, kan de akkerbouw volgens WUR in een negatieve spiraal komen: hogere kostprijzen, minder afzet.

### Reactie NAV

De NAV is zeer onaangenaam getroffen door het rapport van het PBL. Er mist een aantal zeer belangrijke zaken. Ten eerste is er nauwelijks reflectie op het feit dat de grondgebonden landbouw hier goed gedijt omdat we in de vruchtbare rivierdelta van dit

Zó, hèhè, dat is eruit! Het is niet zo dat wij tegen melkveehouderij zijn. Zeker niet, maar wel denkend vanuit een gemengd bedrijf. Wij gaan letterlijk overall en met iedereen het gesprek aan wat voor landbouw we willen in Nederland, hoeveel gewasteeit/dierhouderij willen we en waar? Dat koppelen we aan het nadenken over voedselzekerheid. We boeren in één van de slechts vijf vruchtbare rivierdelta's in de hele wereld en ook nog in een gematigd klimaat. Daar hoort verantwoordelijkheid nemen bij en integraal denken. Binnen Nederland, binnen Europa en met uitgangsmateriaal op wereldschaal.

We zien op veel plaatsen wel meer aandacht voor het belang van voedselproductie. In Europa vanuit het geopolitieke belang. Maar ook in de Ontwerp-Nota Ruimte krijgt voedselproductie aandacht. We lezen dat er een afwegingskader komt om landbouwgrond te mogen onttrekken. Wat ons betreft gaat dat nog niet ver genoeg, wij gaan voor juridische borging. Ook krijgt de beschikbaarheid van zoet water ruim aandacht. Uiteraard hebben wij een belangrijke rol in

continent leven, met ook nog een gematigd klimaat. Ideale plek voor voedselproductie, maar PBL lijkt te denken dat het toeval is en dat het logisch is om onze landbouw op die van het berglandschap in Oostenrijk te gaan laten lijken. Men stelt over de productie: 'We gaan er in deze verkenning van uit dat er wel vraag zal blijven naar landbouwproducten, ook naar dierlijke producten.' Alsof dat niet totaal vanzelfsprekend is, een mens moet toch eten!

De scenario's missen de afwenteling op voedselproductie en op voedselzekerheid, gaan heel makkelijk voorbij aan het waterbedeefteffect op de natuur- en klimaatdoelen elders, maar zijn wel weer positief over hoe geweldig de toegenomen hoeveelheid natuur zal zijn voor de recreatie en identiteitsbeleving (!) van de immer toenemende Nederlandse bevolking. Wat verder opvalt, is dat zaken worden voorgesteld die ofwel niet bijdragen aan doelbereik (bufferstroken

zoeken met de eigenschappen van het water- en bodemsysteem. Vanwege het grote belang van voedselproductie komt er een afwegingskader voor het onttrekken van landbouwgrond, waarbij lagere overheden eerst moeten zoeken naar mogelijkheden om functies te combineren of andere grond te zoeken. De opdracht voor landbouw verschilt regionaal.

In combinatie met grootschalige wateropgaven zal nieuwe natuur vooral ontstaan rond rivieren en waterkeringen en grondwaterwingebieden.

### Reactie NAV

De NAV vindt het goed dat het belang van voedselproductie duidelijk meespeelt in de afwegingen in de Ontwerp-Nota Ruimte. Een afwegingskader is prima, alleen hadden wij daar graag een wat minder vrijblijvend iets van gemaakt met juridische borging.

Verder is het terecht dat de beschikbaarheid van zoet water veel aandacht krijgt. Wat de opgaven voor de landbouw betreft in relatie tot zoetwater gaat het over meer water vasthouden, verhogen van het OS-gehalte in de bodem en een peilverhoging met 10-15 cm op de hoge zandgronden. Verder wordt aan agrarisch

het vasthouden en het zuinig omgaan met zoet water. Samen met de andere vakbonden hebben we vanuit de gedachte van een landbouwcollectief een visie geschreven op de toekomst van de Nederlandse landbouw bedoeld voor de nieuwe Tweede Kamer en het nieuwe kabinet. Wat voor ons hoofdthema's zijn zoals ruimtelijke ordening, voedselstrategie en gewasbescherming hebben een plaats gekregen in deze visie. Het is belangrijk samen op te trekken.

Donderdag 24 oktober hebben we als NAV-bestuur weer een fysieke vergadering gehad na een aantal online vergaderingen tijdens het oogstseizoen. Belangrijk om samen de klok weer gelijk te zetten en de belangrijkste agendapunten voor komende winter af te stemmen.

Ik schrijf dit nog voor de Tweede Kamerverkiezingen, als u dit leest is de uitslag bekend. We gaan het zien!

**Adrie Vermeulen**

op klei, strokenteelt) ofwel al lang in toenemende mate gebruikt worden (precisielandbouw, druppel-irrigatie).

Dit rapport helpt de discussie niet verder. En ook verbijsterend vinden wij dat men er van uitgaat dat boeren gewoon door blijven gaan, blij met subsidies ook al is hun boerderij niet meer voor de productie. Alleen maar maai- en rustgewassen telen is wellicht goed voor de bodem, maar niet voor de voedselvoorziening en niet voor het boereninkomen. Het is een schande dat de unieke ligging van Nederland en de daardoor ontstane innovatieve hoogproductieve landbouw zo bij het oud vuil worden gezet. Dit strookt ook totaal niet met de oproep van Eurocommissaris Hansen om meer te focussen op voedselproductie. Misschien moet in deze de oplossing uit Brussel komen: minder focus op bepaalde soorten in de VHR, meer op voedselproductie. **NAV**

## Ontwerp-Nota Ruimte

Ongeveer tegelijk met het PBL rapport wat voedselproductie bijzaak vindt naast de natuur, klimaat- en milieudoelen (zie p.1), heeft het kabinet de Ontwerp-Nota Ruimte uitgebracht. Daarin worden vier thema's benoemd: a. Wonen, werken en bereikbaarheid; b. Economie en energie; c. Landbouw en natuur en d. Water en bodem. Hierin wordt gesteld dat de Nederlandse landbouw onmisbaar is voor voedselzekerheid, leefbaarheid van het landelijk gebied en instandhouding van de cultuurlandschappen. Voor natuur wordt minimaal de inzet geleverd die nodig is voor de Natuurherstelverordening, met herstel van bestaande gebieden en inzetten op combineren van natuurontwikkeling met andere opgaven en functies. Bij water en bodem is vooral aandacht voor voldoende zoetwater in de diverse regio's. Dat betekent o.a. ook regionaal meer water vasthouden en selectief plaats bieden aan bedrijven die veel water vragen.

Voor landbouw wordt gesteld dat toekomstbestendige voedselvoorziening de natuur en het landschap nodig heeft, bijvoorbeeld door meer de verbinding te

ondernemers gevraagd om zich voor te bereiden op minder beschikbaar zoetwater. Op diverse plaatsen loopt daar al veel onderzoek naar.

De Ontwerp-Nota Ruimte gaat uit van agrarische grond met meer of minder maatschappelijke uitdagingen. Meer maatschappelijke uitdagingen zijn er bijvoorbeeld rond Natura2000 gebieden, in grondwaterwingebieden en in beekdalen. Er wordt niet gesproken over concrete zones rondom natuurgebieden, maar zo voelt het wel. Voor de akkerbouw is belangrijk dat er in deze Nota consequent wordt gesproken over Natura2000-gebieden op land, waarmee de grote wateren niet automatisch ook worden meegenomen.

Natuuropgaven worden wel gehaald, niet door de aanleg van grote nieuwe gebieden, maar door meer agrarisch natuurbeheer en groenblauwe dooradering. Al met al vindt de NAV de Ontwerp-Nota Ruimte wel realistisch en zijn we tevreden over de aandacht voor voedselproductie en het belang van behoud van landbouwgrond, alleen had het een en ander wel wat meer concreet gemogen wat ons betreft. **NAV**

# NAV-visie op voedselproductie en ruimte

Bijna tegelijk zijn de Ontwerp-Nota Ruimte en het rapport van het PBL uitgekomen, die verschillende visies hebben op het belang van voedselproductie in vergelijking met andere belangen. De NAV vindt voedselproductie belangrijk en mist dit in het PBL-rapport. In de Ontwerp-Nota Ruimte staat het wel, maar ook weinig concreet. Tegelijkertijd spreekt het wetsvoorstel Holman/Grinwis over intensieve agrarische grond en maatschappelijke landbouw-

grond. PBL heeft het over een scenario met intensief-technologische landbouw en natuurinclusieve landbouw. De NAV ziet niets in strikte zonering tussen 'hoogwaardige' en 'minder hoogwaardige' landbouwgrond. Wij pleiten er voor, om doelen te stellen voor productie van voedsel maar ook bijvoorbeeld vezelgewassen en vervolgens er voor te zorgen dat er voldoende ruimte is voor deze productie. Daarmee worden de hoge zandgronden essentieel voor

zetmeel en vezelgewassen, de noordelijke kleischil voor pootgoed enz. Daarbij moet bij functieverandering van agrarische grond meegewogen worden wat dit doet voor de totale productie, als extra afweging in het afwegingskader wat in de Ontwerp-Nota Ruimte staat.

En wat ons betreft werken alle vormen van akkerbouw aan verminderen van emissies en verduurzaming, daar zijn we al jaren mee bezig en niet alleen rondom natuurgebieden. **NAV**

## Nieuwe onderdelen 8<sup>e</sup> AP ter inzage

Als onderdeel van het 8e Actieprogramma Nitraat (8<sup>e</sup> AP) heeft het ministerie nieuwe gebruiksnormen voor zand en löss vastgesteld en worden de NV-gebieden vervangen door aandachtsgebieden, beide met ingang van 1 januari 2026.

### Gebruiksnormen

De minister heeft de Commissie Deskundigen Mest (CDM) om advies gevraagd over nieuwe gebruiksnormen op zand en löss, zodat de waterkwaliteitsdoelen worden gehaald. De CDM onderscheidt in haar advies drie zandregio's en löss. Per regio wordt bepaald of een gewas uitspoelingsgevoelig is of niet. Het advies heeft de gebruiksnormen voor akker- en tuinbouwgewassen (AT) op drie manieren berekend: 1. Per gewas moet de norm worden gehaald; 2. Voor alle AT-gewassen samen moet de norm worden gehaald en 3. Per regio moet de norm worden gehaald, waarbij AT-gewassen meer ruimte krijgen omdat grasland een gunstig effect heeft.

Het ministerie heeft dit advies gekoppeld aan recentere cijfers over waterkwaliteit dan de CDM heeft gebruikt en aan de ex-ante evaluatie (evaluatie vooraf) van de WUR. Daarmee komt men op onderstaande voorstellen.

De N-gebruiksnormen worden niet aangepast op klei en veengrond, omdat het grondwater daar al aan de norm voor nitraat voldoet. De aanpassingen gelden dus alleen voor de zand- en lössgronden. Zand wordt onderverdeeld in noordelijke + westelijke zandgronden, centrale zandgronden en zuidelijke zandgronden.

Op noordelijke + westelijke zandgronden bevat het grondwater gemiddeld 40,7 mg/l nitraat en voldoet daarmee aan de nitraatnorm van 50 mg/l. De gebruiksnormen worden voor enkele gewassen licht verhoogd tot 85% van het bemestingsadvies. De normen voor niet-uitspoelingsgevoelige AT-gewassen die nu al hoger liggen dan 85% blijven hetzelfde. Op centrale zandgronden ligt het nitraat net rond de norm, namelijk 50,7 mg/l. Het ex-ante onderzoek laat zien dat de norm in 2030 gehaald zal worden. De CDM adviseert verhoging van de normen tot 76-83% van het bemestingsadvies. Nu is de hele regio NV-gebied met lagere normen. De normen worden verhoogd t.o.v. die in NV-gebied in 2025. Voor alle gewassen wordt de norm 85% van het bemestingsadvies. Alleen cichorei, wat al een norm boven 85% had, houdt die gebruiksnorm hoger dan 85%.

Op zuidelijk zand is het gemiddelde nitraatgehalte van grondwater 79,7 mg/l. De CDM berekent dat de gebruiksnormen voor AT-gewassen naar 33-44% van het bemestingsadvies zouden moeten gaan als

geen rekening gehouden wordt met grasland. Het ministerie wil nu naar 55% van het bemestingsadvies. De normen liggen nu op 56-60% van het bemestingsadvies en worden dus iets verlaagd. Het ministerie komt tot 55% en niet nog lager door andere gewassen niet meer ruimte te geven en grasland mee te rekenen. Men voorziet bij nog lagere normen te grote problemen om de gewassen te kunnen telen. Op lössgrond zijn de adviezen van CDM en WUR verschillend en is besloten nu geen wijzigingen aan te brengen in de gebruiksnormen en nader onderzoek te doen.

### Aandachtsgebieden N

De aandachtsgebieden voor N dienen ter vervanging van de NV-gebieden waar de oppervlakte-waterkwaliteit onvoldoende is. Vergeleken met de NV-gebieden wordt er gebruik gemaakt van meer gedetailleerde stroomgebieden en nieuwe berekeningen van de bijdrage van de landbouw. Er worden nu alleen gebieden voor N aangewezen, die voor P volgen in 2027. In P-aandachtsgebieden zal geen N-korting meer worden opgelegd. Er zijn twee soorten aandachtsgebieden: categorie 1 waarin een matige overschrijding van de waternormen is en de kortingen 10% van de gebruiksnormen worden en categorie 2, waar het water slechter is en 20% korting wordt opgelegd. De 10 en 20% korting zijn t.o.v. het bemestingsadvies.

### Reactie NAV

In het algemeen zullen de meeste akkerbouwers er iets bemestingsruimte bij krijgen. Het hanteren van de 85% norm op noordelijk en centraal zand vinden wij wel erg aan de voorzichtige kant. Het is wel goed dat gewassen die in die gebieden nu al een hogere norm hebben die behouden. Het blijft wel knellen op zuidelijk zand en daarbij zijn ook vraagtekens te plaatsen bij sommige conclusies, zoals de uitspoelingsgevoeligheid van suikerbieten op zuidelijk zand. De NAV waardeert wel de insteek om de pijn te verzachten door grasland mee te rekenen.

In het algemeen is de NAV positief over het vervangen van de NV-gebieden door gedifferentieerde aandachtsgebieden. Waar weinig aan de hand is hoeft minder te worden beperkt dan waar meer aan de hand is met de waterkwaliteit. En we zijn af van de onzinnige N-korting in gebieden met alleen P-overschrijding.

Op de voorstellen kan t/m 9 november een zienswijze worden ingediend via [www.internetconsultatie.nl/stikstofgebruiksnormen/b1](http://www.internetconsultatie.nl/stikstofgebruiksnormen/b1). Daar vindt u ook de kaartjes met aandachtsgebieden. **NAV**

## Geslaagde 'Ontmoet de Boer' dag

Op 11 oktober heeft de NAV deelgenomen aan de 'Ontmoet de Boer' dag in Amersfoort. Wij hadden twee kramen, waarop we lieten zien welke producten er allemaal worden gemaakt van onze gewassen en ook informatie gaven over gewasbescherming. Speciaal daarvoor hadden we een pamflet gemaakt wat ook op de NAV-website staat ([www.nav.nl/2025/10/informatiepamflet-over-gewasbescherming/](http://www.nav.nl/2025/10/informatiepamflet-over-gewasbescherming/)) en wat u ook kunt gebruiken in gesprekken met afnemers en burgers over dit onderwerp.

Het was een zeer geslaagde dag met opening en rondgang door minister Wiersma. We hebben veel interessante gesprekken gevoerd en de sfeer was zeer positief. **NAV**



# En wat deed de NAV nog meer in oktober?



- De NAV heeft een netwerkevent van het Ministerie van LNVN bijgewoond. Tom Middendorp hield de Voedselrede en we konden kennismaken met de nieuwe Secretaris Generaal van LNVN Roald Lapperre.
- De NAV heeft deelgenomen aan bijeenkomsten van het strategisch overleg toekomstig GLB.
- De NAV zit in de begeleidingsgroep van het project Waterdichte Kaders. Binnenkort komen de eerste resultaten naar buiten. **NAV**

## Tarieven GLB verlaagd

Minister Wiersma heeft de voorlopige tarieven voor de basispremie en de ecoregeling bekend gemaakt via een publicatie in de Staatscourant. Deze tarieven zijn gebaseerd op de Gecombineerde Opgave. Het blijkt dat veel meer boeren de afgelopen jaren meedoen met de ecoregeling dan het ministerie bij opstelling ervan had voorzien. Tot nu toe kon het tekort worden opgevuld met geld uit andere fondsen, maar voor 2025 is geen extra geld beschikbaar. Met ingang van 2026 wordt er minder geld overgeheveld van pijler 1 naar pijler 2 en komt er zo 50 miljoen extra beschikbaar.

De tarieven worden:

Basispremie € 158/ha;

extra betaling eerste 40 hectare € 50/ha;

Eco-premie brons € 54/ha;

Eco-premie zilver € 90/ha;

Eco-premie goud € 180/ha;

extra betaling jonge landbouwers € 2.800 per bedrijf.

De NAV vindt het teleurstellend dat boeren die inspanningen leveren minder betaald krijgen dan ze eerst dachten. Het maakt het wel erg lastig om van te voren een goede kosten-baten analyse te doen voor bepaalde maatregelen als gedurende het jaar de betaling verlaagd wordt. We hopen echt dat dit nu met ingang van 2026 definitief opgelost is.

De NAV is ondertussen nauw betrokken bij de strategische gesprekken over het volgende GLB. Meer hierover in het volgende nummer van dit blad. **NAV**

## Natuurherstelverordening

In 2024 is in de EU de Natuur Herstel Verordening (NHV) van kracht geworden. De NHV heeft als hoofddoelen het herstellen en beschermen van natuurlijke ecosystemen in de EU en het behouden van gezonde ecosystemen die cruciaal zijn voor voedselzekerheid, klimaatbestendigheid en bescherming tegen overstromingen en droogtes. Concrete doelen zijn onder meer het herstellen van 90% van aangetaste habitats in 2050, het vergroten van de biodiversiteit in landbouwgebieden, het herstellen van 30% van de drooggelegde veengebieden in 2030, en het terugdringen van de afname van stedelijk groen en boomkroonbedekking. Alle lidstaten moeten een natuurherstelplan schrijven. Er zijn opgaven voor landbouw, kust, beekdalen en steden.

Landbouw (Art. 11) moet de biodiversiteit herstellen en moet twee van de drie doelen kiezen: a. toenemende trend graslandvlinders in 2030; b. toename organische koolstof in minerale akkerbodems en c. een bepaald percentage landschapselementen. Omdat organische koolstofgehaltes sterk fluctueren kiest LNVN voor a en c. In de landschapselementen mag geen oogst, bemesting of gewasbescherming plaatsvinden. Er moet een toenemende trend zijn in 2030.

Daarnaast moeten 27 soorten boerenlandvogels

in 2030 met 10% zijn toegenomen vergeleken met referentiejaar 2025. Daarbij tellen ook erfvoegels mee, zoals zwaluwen en spreeuwen.

Voor bestuivers (Art. 10) zijn de doelen dat de negatieve trend moet zijn omgebogen naar een positieve in 2030 en daarna naar een nog te bepalen bevredigend niveau moet stijgen. Hiervoor moeten drukfactoren afnemen, waaronder stikstof, verdroging en gewasbescherming.

Bij een bijeenkomst over de NHV heeft de NAV gevraagd hoe predatiebeheer en klimaatverandering in de plannen passen. Daar was eigenlijk geen duidelijk antwoord op. In de ogen van de NAV dreigt nu weer hetzelfde te gebeuren als met de VHR: een focus op bepaalde soorten die het goed moeten doen. Dat andere soorten zoals zeearenden, ooievaars, bunzings en vossen enorm zijn toegenomen heeft daarin kennelijk geen plek. Van een integrale kijk is tot nu toe niet echt sprake. Het is ook onduidelijk wanneer het 'genoeg' is. **NAV**

## Agenda

27 november 2025 NAV-bestuursvergadering

Foto voorpagina: Boelo Tijdens

**Het eerstvolgende ledenblad verschijnt op 6 december.**

## Voordelig kennismaken met de NAV!

**Nog geen lid van de enige echte, onafhankelijke en sectorale vakbond van en voor akkerbouwers, de NAV?**

Word dan nu lid. Dat is nu heel aantrekkelijk: tot 1 januari 2026 betaalt u € 50,-.

Of: u bent al lid maar uw buurman of vriend nog niet? Help de NAV versterken en overtuig uw collega van het goede en nuttige werk van de NAV. Ook voor uw collega geldt: tot 1 januari 2026 is de contributie € 50,-.

De NAV is puur sectoraal voor het akkerbouwbelang en stelt het inkomen van akkerbouwers centraal. Belangenbehartiging kan plaatsvinden zonder concessies te doen aan andere sectoren. De NAV zet zich in voor faire opbrengststrijden, dat wil zeggen integrale kostprijs (dus inclusief vergoeding voor eigen arbeid en eigen vermogen) plus ondernemersmarge. De vakbond strijdt voor betere toekomstkansen dan degenen die de akkerbouw willen overleveren aan de grillen van de (wereld)markt. U ziet het: de NAV is uniek.

Lid worden kan via het inschrijfformulier.

Dit kunt u vinden op [www.nav.nl](http://www.nav.nl)

of pak de telefoon (06-15 62 44 60).

## Nederlandse Akkerbouw Vakbond

Postbus 318  
8250 AH Dronten

tel 06 - 15 62 44 60

e-mail [info@nav.nl](mailto:info@nav.nl)

website [www.nav.nl](http://www.nav.nl)

@NAV\_AkkerBouwer

Nederlandse.Akkerbouw.Vakbond

Nederlandse Akkerbouw Vakbond

## Contactpersonen

### Voorzitter

Adrie Vermeulen  
06-20 42 47 77

### Regio Noord

Gerlof Bergmans  
06 - 45 28 67 85

### Regio Noordoost

Johan Koop  
06 - 52 31 20 04

### Regio Flevoland

Keimpe van der Heide  
0320 - 213 611

### Regio Noord-Holland

Tom Koenraadts  
06 - 11 47 21 39

### Regio Zuid/Zuidwest

Sjoerd Heestermans  
06 - 23 40 12 08